

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษานี้ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาถึงการให้คุณค่าต่อสุขภาพช่องปากของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โดยศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับการให้ความหมายต่อสุขภาพช่องปาก และปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการให้คุณค่าต่อสุขภาพช่องปากของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นจังหวัดเชียงใหม่

ประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1-3 ที่เรียนอยู่ในโรงเรียนในสังกัดของกรมสามัญศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 3 โรงเรียน โดยการคัดเลือกโรงเรียนเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection) เพื่อให้ได้นักเรียนที่มีคุณสมบัติครบตามปัจจัยที่ต้องการศึกษา

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่

1) กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลในระดับต้น ได้แก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 จำนวนโรงเรียนละ 1 ห้องเรียน รวม 3 ห้อง ในการเลือกห้องเรียนใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling)

2) กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้เข้าร่วมการสนทนาแบบกลุ่ม (Focus- group interview) คัดเลือกนักเรียนจำนวน 12-16 คนต่อ 1 โรงเรียน โดยแบ่งเป็นนักเรียนชายจำนวน 6-8 คน และนักเรียนหญิงจำนวน 6-8 คน รวมนักเรียน 3 โรงเรียน ทั้งหมดประมาณ 48 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection) โดยใช้ข้อมูลลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้ปกครอง ลักษณะบุคลิกภาพของนักเรียน ลักษณะสิ่งแวดล้อมของที่อยู่อาศัยของนักเรียน และข้อมูลประสบการณ์ทางทันตกรรมของนักเรียนเป็นเกณฑ์ เพื่อให้ได้นักเรียนที่มีความแตกต่างกันทางด้านฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้ปกครอง ลักษณะที่อยู่อาศัย เพศ บุคลิกภาพ และ ประสบการณ์ทางทันตกรรม

3) กลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้เข้าร่วมการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก(In-depth interview) ใช้วิธีการคัดเลือกนักเรียนแบบเจาะจง จำนวนนักเรียนทั้งหมด เท่ากับ 5-6 คน โดยใช้ข้อมูลเบื้องต้นจากกลุ่มตัวอย่างแรก และข้อมูลจากการสนทนาแบบกลุ่มในการคัดเลือก

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาการให้คุณค่าต่อสุขภาพช่องปากของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 3 โรงเรียน ซึ่งเป็นโรงเรียนในสังกัดของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ และเป็นโรงเรียนที่มีนักเรียนแตกต่างกันทางด้าน ระดับทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้ปกครอง เพศ บุคลิกภาพ ประสบการณ์ทางทันตกรรม ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วนตามกรอบแนวคิดในการศึกษา และศึกษาถึงการให้ความหมายและ บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของการให้คุณค่าต่อสุขภาพช่องปากของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดเชียงใหม่

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

1. การสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ (Informal interview) เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้น ประกอบด้วย 2 ส่วนคือ
 - ส่วนที่ 1 แบบบันทึกข้อมูลทั่วไปของนักเรียนและผู้ปกครอง
 - ส่วนที่ 2 แนวทางการสนทนาแบบกลุ่ม (Focus group interview - guideline)
2. แนวการสัมภาษณ์ แบบเจาะลึก (In-depth interview- guideline)
3. แบบบันทึกข้อมูลสนาม (Field note)
4. แบบฟอร์มการจัดหมวดหมู่ข้อมูล (Data categories)
5. เทปบันทึกเสียงและกล้องถ่ายรูป

การหาคุณภาพของข้อมูล

ใช้เทคนิคการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) โดยข้อมูลเดียวกันทำการทดสอบหรือตรวจสอบซ้ำจากแหล่งที่มามากกว่า 1 แหล่ง ด้วยวิธีการที่แตกต่างกันมากกว่า 1 วิธี ซึ่งข้อมูลที่ได้ต้องให้ผลสอดคล้องกัน และการคัดเลือกผู้ให้สัมภาษณ์ ต้องเป็นผู้ที่สามารถชี้ประเด็นต่างๆ ได้ชัดเจนตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การสนทนาแบบกลุ่ม (Focus group interview)

การสนทนาแบบกลุ่ม มีวัตถุประสงค์เพื่อสืบค้นข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการให้ความหมายและการให้คุณค่าที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพช่องปาก จากกลุ่มตัวอย่างที่คัดเลือก โดยใช้แนวทางการสนทนาถึงโครงสร้างทำการสนทนาพูดคุยเป็นกลุ่ม บันทึกข้อมูลด้วยเทปบันทึกเสียงและแบบบันทึกข้อมูลสนาม

2. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก(In-depth interview)

ใช้ข้อมูลเบื้องต้นจากการสัมภาษณ์เป็นกลุ่มนำมาคัดเลือกกรณีศึกษาจำนวนทั้งหมด 5-6 คน ที่มีลักษณะพิเศษที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการศึกษา เช่นลักษณะทางสังคมเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน การมีประสบการณ์ในการรับบริการทันตกรรมจากแหล่งต่างๆ โดยใช้ข้อมูลเบื้องต้นจากการสนทนาแบบกลุ่มเป็นแนวทางในการเปิดประเด็นการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth interview) บันทึกข้อมูลด้วยแบบบันทึกข้อมูลสนาม (Field note) เทปบันทึกเสียงและกล้องถ่ายรูป ทำการตรวจสอบจัดระบบแยกหมวดหมู่ข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละวันระหว่างการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

3. การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลอื่นๆ

การสัมภาษณ์คุณครูอนามัยโรงเรียน เพื่อให้ได้ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียนและข้อมูลการส่งเสริมสุขภาพช่องปากในโรงเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลจากแบบบันทึกสนามและการถอดเทปซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ด้วยวิธีจำแนกประเภทข้อมูล (Typological analysis) จัดระบบข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่แบบมีความสัมพันธ์ร่วมกับวิธีการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic inductive) ซึ่งเป็นวิธีการที่ผู้วิจัยประมวลความคิดขึ้นจากข้อมูลเชิงรูปธรรมแล้วทำเป็นข้อสรุปเชิงนามธรรม โดยการหาลักษณะร่วมของรูปธรรมจำนวนหนึ่งเพื่อทำข้อสรุปว่ารูปธรรมเหล่านั้นมีลักษณะ และแบบแผนอย่างไร

สถานที่ในการดำเนินการศึกษา และเก็บรวบรวมข้อมูล

โรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนวัดโนนทัยพชัย โรงเรียนอนุพราเชนวิทยาลัย และโรงเรียนกาวิละวิทยาลัย

ระยะเวลาในการดำเนินการศึกษา

ตั้งแต่ 15 สิงหาคม 2543 – 31 พฤษภาคม 2544